

Datum: 2020-02-1717

Näringsdepartementet
Landsbygdsavdelningen, Enheten för jordbruk
och Livsmedelsföretagande
103 33 Stockholm

Remissvar

Ds 2019:19 - Genomförande av EU:s direktiv om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan

Innovationsföretagen tackar för möjligheten att inkomma med kommentarer och lämnar härmed våra synpunkter. Innovationsföretagen avgränsar sitt svar till att endast beröra förutsättningarna för balanserade avtalsvillkor mellan parter.

Bakgrund

Problematiken med olämpligt nyttjande av dominerande ställning och otillbörliga handelsmetoder har idag fått en spridning inom flera branscher och sektorer. Dessa missförhållanden hotar en väl fungerande marknadsekonomi där alla företag har möjlighet att investera, forska, anställa och växa på egna meriter. Obalansen skapar ofta ohållbara förutsättningar för den ej dominerande avtalsparten att utvecklas och vara konkurrenskraftig. Tyvärr slår detta hårt mot näringslivets konkurrenskraft i sin helhet. Och den så kallade friheten i avtalsfriheten inskränks kraftigt. Något som uppmärksammats av EU-kommissionen vid ett flertal tillfällen inom en mängd områden. Denna gång inom jordbruks- och livsmedelskedjan.

Innovationsföretagen:

- anser att regelverk ska utgå från normen max 30 dagars betaltid
- förordar generell reglering kring missförhållandet vid nyttjande av dominerande ställning
- bedömer att det finns skäl att överväga föreslagna åtgärder då missförhållande riskerar att hämma avtalsfriheten och företagets konkurrenskraft

Tydliga spelregler och förutsägbarhet är centralt för näringslivets utveckling och en väl fungerande marknadsekonomi.

Nyttjandet av dominerande ställning

Problemet med dominerande ställning kvarstår och leder till olika typer av problem i olika sektorer. Problem som slår mot företagets utveckling och svensk konkurrenskraft i stort. När det gäller frågan om betaltider så har frågan varit i fokus under många år. Dock har problemen ökat i omfattning. Den negativa utvecklingen har även fortsatt

genom inskränkningar inom andra områden. Till stor del en följd av att en dominerande part kan diktera sina villkor. Idag skapas dagligen obalanserade avtalsrelationer på marknaden som till exempel ger inskränkningar i äganderätt, riskbegränsningar och oproportionerligt ansvar. Avtal som även kan innehålla delar som begränsar rätt vad gäller arbetstid, reseersättning, övertid med mera, det vill säga frågor som går i strid med rådande kollektivavtal och den svenska modellen. Detta är en mycket olycklig utveckling som slår hårt mot företags konkurrenskraft och är starkt hämmande för den fria avtalsrätten.

Avtalsfriheten i Sverige

En grundläggande utgångspunkt i det svenska näringsrättsliga regelverket är avtalsfriheten, som anger friheten för två parter att sluta avtal och därav fritt välja vem hen vill göra affärer med. Man brukar tala om att principen om avtalsfrihet består av tre delar: Rätt att avstå från att ingå avtal (1), Rätt att välja avtalspart (2) och Rätt att bestämma avtalets innehåll (3). Avtalsfriheten är dock inte absolut, och lagstiftaren har i vissa fall, när de motstående intressena gjort sig särskilt påkallade och i syfte att skydda en svagare part, i lag reglerat om undantag från principen om avtalsfrihet. I syfte att skydda konkurrensintresset har lagstiftaren genom till exempel konkurrenslagen (1993:20), KL, givit förutsättningar att under särskilda omständigheter göra ingrepp i principen om avtalsfrihet.

Påtvingade långa betaltider och andra otillbörliga handelsmetoder och obalanserade avtalsvillkor är ett exempel på händelse där avtalsfriheten begränsas och marknaden tar skada. Obalanserade förhållande mellan företag riskerar att leda till fortsatt degradering av marknadens funktion. En översyn av dessa regelverk och initiativ för upprätthållande av goda villkor för att skapa avtalsfrihet samt god marknadsfunktion bör vara prioriterat för såväl regeringen som företagen.

Långsiktigt riskerar detta att leda till sämre utbud på leverantörsmarknaden, minskade kompetensinvesteringar, minskade investeringar i forskning och utveckling samt att det dominerande företaget till slut väljer att flytta sin verksamhet från regionen eller Sverige.

Övervägande av tvingande lagstiftning

Generell tvingande lagstiftning om max 30 dagar har övervägts, riksdagen har vid två tillfällen uppmanat regeringen att lägga fram förslag på generell, skärpt lagstiftning som reglerar betaltiderna till max 30 dagar.

I den parlamentsrapport som fastslogs i EU-parlamentet den 17 januari 2019 "Combating late payment in commercial transactions" betonas behovet av en kombination av legala och frivilliga åtgärder.

Då ingen tydlig förbättring skett, utvecklingen har snarare gått åt andra hållet, så finns det all anledning att se över detta och lägga fram ett konkret förslag. Det är därför viktigt att denna åtgärd kopplad till otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan ligger i linje med en generellt skärpt lagstiftning på området.

Frivillig lösning kring betaltider

Ett antal storföretag enades 2018 om att arbeta fram och över tid utveckla en etisk kod i syfte att motverka allt längre betaltider. Information om kodens innehåll och förvaltning finns på www.betaltider.se. Initiativet har mottagits positivt, men tyvärr inte ännu lett till att betaltider har kortats generellt. Och många företag står utanför initiativet som har till syfte att skapa en självreglering.

Regeringen åtog sig som en del i detta att skapa förutsättningar för att kontinuerligt kunna följa upp utvecklingen av betaltider i näringslivet. Rapporteringskravet som remitterades N2019-01251-KSR är i enlighet med detta. Dock har förslaget ännu inte lagts fram i Riksdagen.

Om frivilliga initiativ ska kunna fungera som ett alternativ till lagreglering så måste ett mycket större engagemang skapas. Och det är nödvändigt att alla organisationer som vill undvika behovet av lagreglering backar upp och visar sitt stöd – och visar att man menar allvar med att företagen och marknaden klarar av att självreglera.

Nyttja standardavtal för detaljreglering

Nyttjandet av standardavtal har varit framgångsrikt inom flera branscher i att skapa spelregler, sänka transaktionskostnader och bidra till en väl fungerande konkurrens på marknaden. I standardavtal regleras ramvillkor tydligt, det ger trygghet till företagen och långsiktiga förutsättningar för företagen att fokusera på de produkter och tjänster som ska levereras. Detta löser dock inte problematiken där standardavtal inte nyttjas eller där allt för stora och orimliga/oskäligen avsteg görs.

Väl fungerande spelregler som skapar rimliga förutsättningar för alla företag att utvecklas är centralt. När missförhållanden uppstår som riskerar marknadsfunktion och hämmar företagens utveckling finns all anledning att vidta åtgärder som värnar företagens utveckling. Reglering bör i första hand ske genom utvecklade standardavtal och branschsamverkan. Reglering bör även i första hand vara generell och övergripande.

Dock råder idag stora missförhållanden på marknaden. Då bör skärpt lagstiftning övervägas – en lagstiftning som har till syfte att stävja otillbörligt nyttjande av dominerande ställning och värna friheten för företag att ingå balanserade affärsavtal. Det bidrar till en bättre fungerande marknad, ökad sysselsättning och stärkt konkurrenskraft.

För Innovationsföretagen

Anders Persson
Näringspolitisk chef

Mobil: 070-509 69 17

anders.persson@innovationsforetagen.se